

Protikladnost marxisticko-leninské a maoistické teorie násilí

Součástí jednání XXVI. strany KSSS bylo i hodnocení politické linie Komunistické strany Sovětského svazu vůči Čínské lidové republice a maoismu, vypracované na XXIV. a XXV. sjezdu KSSS. Ve Zprávě o činnosti ÚV KSSS se uvádí: „Zkušenosti ze sociálně ekonomického vývoje Čínské lidové republiky za poslední dvě desetiletí jsou tvrdou lekcí, jež ukazuje, kam vede deformování zásad socialismu a jeho podstaty jak ve vnitřní, tak i mezinárodní politice.

Dnešní vedoucí představitelé Číny sami označují poměry ve své zemi v období takzvané kulturní revoluce za „velmi tvrdou feudálně fašistickou diktaturu“. K takovému hodnocení nemáme co dodat.

Ve vnitřní politice Číny se nyní odehrávají změny. Jejich pravý smysl se ukáže teprve časem. Čas ukáže, do jaké míry se nynějšímu čínskému vedení podaří překonat dědictví maoismu. Ale o nějakých změnách k lepšímu v zahraniční politice Peking se prozatím bohužel nedá mluvit. Tato politika se i nadále orientuje na zosťování mezinárodní situace a spolčuje se s politikou imperialismu. To ovšem nepřivede Čínu zpátky na zdravou cestu vývoje. Imperialisté se přáteli socialismu nestanou.“ (XXVI. sjezd KSSS. Zpráva ÚV KSSS a další úkoly strany ve vnitřní a zahraniční politice, Praha 1981, s. 12—13.)

Z analýzy politiky čínskému vedení za posledních deset let na XXVI. sjezdu

KSSS vyplývá, že strategická koncepce maoistů, zaměřená proti zájmům socialismu, pokroku a míru, má dlouhodobý charakter. Jde o linii, která bez ohledu na možné změny jejich bezprostředních představitelů se bude i v nejbližším období uskutečňovat nadále, pokud nenarazí na rozhodný odpor vnitřních sil.

Současná politika vedení Čínské lidové republiky zaujímá důležité místo v plánech amerického imperialismu změnit poměr sil ve světě, získat vojenskou převahu nad socialistickým společenstvím a z pozice síly vydírat nejen socialistické země, ale i nezávislé státy Asie, Afriky a Latinské Ameriky.

Spojení politických představitelů Peking s nejreakčnějšími silami imperialismu proti socialismu, míru a pokroku, jejich podpora politiky Spojených států amerických, je jen jedním z dlouhých článků řetězu nepřátelských akcí současného vedení Čínské lidové republiky.

Pekingští politikové dělají vše, aby se zalíbili imperialistickým silám. Vychvalují americkou vládu za její tvrdé postoje vůči zemím socialistického společenství, obhajují politiku NATO, varují západní kapitalistické státy před jakýmkoli jednáním se Sovětským svazem, útočí proti internacionální pomoci Sovětského svazu afgánskému lidu, napadají sovětsko-vietnamské vztahy a spolupráci socialistických zemí na mezinárodním fóru, vyhrožují Vietnamské socialistické republice „novou lekcí“ za odmítání ultimativních podmínek ohro-

žujících svobodu, nezávislost a suverenitu Vietnamu, Laosu a Kambodži i těm, kteří hrdinný vietnamský lid podporují.

Tato politika, která spoléhá na vojenskou sílu a násilí jako hlavní prostředek k dosažení hegemonistických cílů Čínské lidové republiky v Indočíně i v jihovýchodní Asii, vyvolává oprávněné obavy pokrokových sil celého světa.

Tyto obavy o osud socialismu v Číně i světového míru zazněly i na XVI. sjezdu KSC. „Je trpké konstatovat“, zdůraznil G. Husák, „že místo toho, aby Čínská lidová republika aktivně stanula na straně socialismu, pokroku, míru a boje národů za osvobození, došlo k hrubému porušení a pošlapání podstaty socialismu a jeho zásad. Čínské vedení nastoupilo politiku nepřátelství proti SSSR a dalším státům socialistického společenství. Ohrožuje mírový život a socialistickou výstavbu v zemích Indočíny a v Afganistánu. Provádí rozbižčskou politiku v mezinárodním komunistickém i národně osvobozeneckém hnutí. V rozporu se zájmy pokroku a míru ve světě se spojilo s politikou imperialismu v boji proti uvolňování a při stupňování horečného zbrojení. Imperialistické státy v čele s USA využívají zahraničně politických postojů Pekingu ke svým vlastním záměrům proti světovému socialismu i národně osvobozeneckému zápasu zemí Asie, Afriky a Latinské Ameriky.“ (Zpráva o činnosti strany a vývoji společnosti od XV. sjezdu KSC a další úkoly strany. Rudé právo 7. 4. 1981, s. 6.)

Žijeme v epoše, v níž se vytvořily nové podmínky pro boj za mír a proti válce. Trvalý mír přestal být jako v minulosti snem, přáním, ale stává se reálným výsledkem dlouhodobého zápasu sil míru, demokracie, pokroku a socialismu. Nový poměr sil mezi socialistickým společenstvím a světovým kapitalismem vytváří všechny podmínky k tomu, aby byly světové války navždy odstraněny ze života lidské společnosti. Proto usílí všech socialistických a demokratických sil v současné době směřuje k dosažení toho, aby se mírové soužití států s různými společenským zřízením stalo nezvratným, bylo doplněno uvolněním vojenským, byly zastaveny závody ve zbrojení i materiální a vědeckotechnické přípravy na válku.

Nové iniciativní návrhy, obsažené v materiálech XXVI. sjezdu KSSS, vytýčují reálnou mírovou a humanistickou alternativu proti imperialistické politice zosťňování mezinárodního napětí. Jestliže materiály XXVI. sjezdu KSSS a XVI. sjezdu KSC obrací naši pozornost k rozhodnému boji proti teorii a praxi maoismu, je tomu proto, že ve své nynější vývojové etapě se odhaluje maoismus jako ideově politický směr, který je nepřátelský marxismu-leninismu, deformuje podstatu socialismu, ohrožuje dosažené socialistické vymoženosti vybojované čínským lidem a který svou politikou hegemonismu, antisovětismu a šovinismu staví do jedné fronty s agresivní politikou imperialismu, přispívá k zosťňování mezinárodní situace a k oslabování sil socialismu, pokroku a míru.

Na tyto skutečnosti orientovalo naši pozornost i Zasedání ústředního výboru KSC ve dnech 25. a 26. března 1980, když zdůraznilo: „Vítaného spojence v boji proti socialismu, proti uvolňování mezinárodního napětí, revolučnímu a národně osvobozeneckému hnutí našel imperialismus v současném čínském vedení. Podporuje jeho hegemonistické záměry, militarizaci Číny, snaží se začlenit tuto obrovskou zemi do svých agresivních plánů proti Sovětskému svazu a socialistickému hnutí, pokroku a míru.“

Před naší ideologickou frontou stojí nadále odhalovat velkošovinistické, agresivní záměry čínského vedení, spolčování maoismu s nejreakčnějšími režimy, odhalovat škody, které působí světovému revolučnímu procesu a boji národů za svobodu a mír... Nesmí nás zmást máněrování Komunistické strany Číny, jako je kritika kulturní revoluce, velkých skoků, rehabilitace některých dřívějších představitelů Komunistické strany Číny apod.. V podstatě jde o očištění maoismu od krajností a primitivismů. Zkušební kamenem jejich politiky a ideologie zůstává vztah k Sovětskému svazu, reálnému socialismu, ke světovému revolučnímu procesu.“ (Zasedání Ústředního výboru Komunistické strany Československa ve dnech 25. až 26. března 1980. Svoboda, Praha 1980, s. 34–35.)

V článku se zaměřím na kritiku základních filozoficko-metodologických přístupů maoistů, které vedou k deformacím v pojetí charakteru současné epochy, jejího základního rozporu, soudobého re-

volučního procesu i problému války a míru.

Maoismus jako ideologie a politická praxe Komunistické strany Číny i Čínské lidové republiky nevznikli najednou a ná-

hodou. Je produktem historicky se vyvíjejícího boje o marxisticko-leninskou orientaci čínského dělnického hnutí. V průběhu tohoto boje se uvnitř Komunistické strany Číny formoval buržoazně nacionalistický proud, který se poprvé již v 30. letech zmocnil vedoucích pozic ve straně a v nových podmínkách (po založení ČLR), na přelomu 50. a 60. let, ovládl Komunistickou stranu Číny a stal se ideovým základem státní politiky Čínské lidové republiky.

Maoismus byl ve společném materiálu vědeckých ústavů bratrských stran definován jako maloburžoazní nacionalistický ideový a politický proud, který vyrostl na půdě sociálně ekonomické zaostalosti a velkochánského šovinismu. Sociální základnu maoismu tvoří početná masa zůstatků vrstev rolnictva a drobných obchodníků, výrobců a řemeslníků, která tvoří živnou půdu pro hlásání maloburžoazních rovnostářských tendencí i nacionalismu. Pro jejich postoje je charakteristický konzervatismus, nepřátelský vztah k internacionálnímu svazkům, politická kolísavost.

Sociální zájmy maloburžoazie dostávají svůj konkrétní obsah v ideologii maoismu, která je složitým konglomerátem eklektických spojených idejí jak čínského, tak i zahraničního původu.

K čínským zdrojům maoistické ideologie patří především konfuciánské a sino-centristické tradice, které se vytvořily ve staré Číně. Konfuciánská tradice proklamuje slepé podřizování se starším a nadřazeným — vládcům, kteří disponují mimořádnou mocí. Tradice sinocentrismu je spojena s představami o Číně jako středu světa, podle níž mají Číňané velmocenskou převahu nad všemi ostatními národy světa. Tradice „legismu“ vyjadřují nihilistický vztah ke kulturním hodnotám stejně, jako apoteózu násilí, války i militarizace země. (K těmto tradicím se řadí i naivní dialektika „taoistů“, i utopické představy o ideální všeobecně spravedlivé společnosti. Srov. Kritika ideologie a politiky soudobého maoismu. Oddělení propagandy a agitace ÚV KSČ, Praha 1973, s. 10—11.)

Tyto ideové zdroje ve spojení s vlivy evropského anarchismu, který považuje násilí za jediný prostředek řešení sociálních problémů a trockismu, od kterého převzal maoismus teorii světové revoluce, prokazují, že tato ideologie je cizí a nepřátelská marxismu-leninismu. Maoismus využívá také některých pojmů, kategorií i pouček marxismu-leninismu, do nichž

vkládá maloburžoazní, nacionalistický, protimarxistický obsah.

Teoretické a metodologické přístupy jsou charakteristické i pro filozofické názory maoismu, které se projevují v:

- mechanistických a metafyzických deformací principů, kategorií i zákonů dialektiky,
- nevědeckém přístupu k teorii poznání i ke společenské praxi,
- neucelené, subjektivisticky pojaté koncepci historického procesu a jeho zákonitostí.

Není proto nahodilé tvrzení autorů studie „Maoismus — ideový a politický protivník marxismu-leninismu“, že podstatu filozofických názorů maoismu tvoří eklektika, metafyzika i subjektivismus v teorii i praxi.

Leninovy myšlenky o charakteru maloburžoazní ideologie mají platnost i pro hodnocení maoistické ideologie. „Neobyčejně široké vrstvy těch tříd, které nemohou při formulování svých úkolů pomíjet marxismus, si osvojily marxismus v předchozím období krajně jednostranně, v znetvořené formě, naučily se nazpaměť těm či oněm „heslům“, těm či oněm odpovědím na taktické otázky, při čemž nepochopily marxistická kritéria těchto odpovědí. Přehodnocení všech hodnot“ v různých oblastech společenského života vedlo k „revizi“ nejabstraktnějších a nejobecnějších filozofických základů marxismu.“ (Lenin V. I.: Zvláštnosti historického vývoje marxismu. Spisy sv. 17, Praha 1958, s. 34).

Teoreticko-metodologické přístupy subjektivismu a voluntarismu se promítají i do maoistických přístupů k dějinné úloze násilí. Maoisté považují násilí za samostatnou a hlavní sílu dějin, přičemž kladou důraz zvláště na vojenské prostředky násilí.

Tato absolutizace úlohy násilí v dějinném procesu se projevuje i v jejich přístupu k charakteru a základnímu rozporu současné epochy, k třídnímu boji ve světovém měřítku, k světovému revolučnímu procesu i k problémům války a míru.

Soudobí představitelé Komunistické strany Číny hodnotí v rozporu s objektivní skutečností charakter soudobé epochy, hlavní hybné síly světového vývoje i formy a metody pokrokových přeměn společnosti. Zůstávají v zajetí představ, které platily před VRSR, kdy tehdejší epocha byla epochou imperialismu, válek a proletářských revolucí. Zůstávat na tomto stanovisku v současné době znamená nebrat v úvahu základní změny, ke kterým

došlo po vítězství Velké říjnové socialistické revoluce, snižovat význam vybudování socialismu v SSSR pro světový revoluční proces, rozhodující podíl Sovětského svazu na porážce německého fašismu stejně, jako význam vzniku světové socialistické soustavy a její vliv na světový revoluční proces.

Maoisté však překrucují obsah této charakteristiky epochy tím, že podle nich je charakter současné epochy určen bojem o hegemonii různých mocností, nezávisle na jejich společenském zřízení.

V 70. letech dostalo toto pojetí světového vývoje podobu tzv. teorie tří světů. Podle této teorie tvoří „první svět“ SSSR a USA jako „supervelmoci“, „druhý svět“ západoevropské země, země východní Evropy, Kanada a Japonsko, do „třetího světa“ zahrnují vedle Číny (kteřou označují socialistickou a rozvojovou zemí), rozvojové země, utlačované národy a některé socialistické státy.

Takto subjektivisticky, nikoli podle třídních, ale geopolitických a subjektivisticky pojatých mocenskopolitických hledisek přistupují k rozestavení třídních sil soudobého světa. Soudobí představitelé Komunistické strany Číny řadí bez zardění do jedné skupiny státy s protikladným společenským zřízením. Socialistické státy jsou v této buržoazně nacionalistické koncepci rozstrkány dokonce do všech „tří světů“.

Jakmile opustili objektivní, třídní hledisko v pojetí soudobé epochy a její etapy, mohou již libovolně, žongléřským způsobem pokračovat v objevování „nového“.

Obdobně překrucují i základní rozpor současné epochy. V každé společenské epoše existuje řada závažných rozporů, které spolu souvisí, navzájem se prolínají a ovlivňují. Mezi těmito rozpory však existuje základní rozpor, který rozhodujícím způsobem určuje a ovlivňuje světový vývoj. Tímto základním rozparem současné epochy je podle maoistů rozpor mezi dvěma „supervelmocemi“ — Sovětským svazem a Spojenými státy americkými. Boj proti těmto „supervelmocem“ vyvádají v Pekingu za základní tendenci světového vývoje v 70. letech.

Pod zorným úhlem charakteru epochy hodnotí i revoluční síly. Rozdělení sil v mezinárodním měřítku vypadá podle maoistů tak, že na jedné straně vystupuje „lid“ a na druhé straně imperialismus, soudobý revizionismus a reakce různých zemí.

Tyto teoretické koncepce i praktická činnost pekingského vedení směřují k rozbití jednoty tří hlavních revolučních sil

současnosti — světové socialistické soustavy, mezinárodního dělnického hnutí a národně osvobozenického hnutí a k vyvolání rozkladu mezi nimi. Hlavní směr této teoretické i politické aktivity vedení proti Sovětskému svazu a zemím socialistického společenství, které jsou základní silou a oporou všech sil, bojujících za mír, nezávislost a společenský pokrok.

Světový vývoj v 70. letech potvrdil objektivnost a pravdivost vymezení soudobé epochy v dokumentech mezinárodního komunistického hnutí, v nichž se uvádí: „Naše epocha, jejíž hlavní obsah tvoří přechod od kapitalismu k socialismu, zahájený Velkou říjnovou socialistickou revolucí, je epochou zápasu dvou protichůdných společenských soustav, epochou socialistických a národně osvobozenických revolucí, epochou rozkladu imperialismu, likvidace koloniálního systému, epochou přechodu stále nových národů na cestu socialismu a komunismu v celosvětovém měřítku.“ (Prohlášení porady představitelů komunistických a dělnických stran v r. 1960. Dokumenty z porad představitelů komunistických a dělnických stran. Moskva 1957 a 1960, Praha 1961, s. 49.)

Čínští představitelé odmítají uznat zásadní změny v poměru světových sil ve prospěch socialismu i vliv zemí socialistického společenství a pokrokových sil celého světa na světový vývoj. Ten se projevuje uvolňováním napětí a uskutečňováním zásad mírového soužití, které se staly všeobecně uznávanou normou mezinárodních vztahů mezi státy s tříděním společenským zřízením. Také jejich pojetí základního rozporu současné epochy zkresluje realitu světa. Základním rozparem současné epochy je rozpor mezi světovým socialismem a světovým kapitalismem. Právě v zápasu mezi těmito protikladnými třídními silami uskutečňuje pokrokové lidstvo pod vedením dělnické třídy v čele s marxisticko-leninskými stranami přechod k socialismu.

V čínské koncepci „tří světů“ jsou to bývalé koloniální, polokoloniální a závislé země Asie, Afriky a Latinské Ameriky, které jsou hlavní hybnou silou světového vývoje. K jejich vedení je podle maoistů předurčena Čína, protože má společné zájmy a vede společný boj s těmito zeměmi proti imperialismu a sociálnímu imperialismu (což znamená v maoistické terminologii proti Sovětskému svazu a zemím socialistického společenství).

Jaké jsou důsledky teorie „tří světů“ v politické praxi Čínské lidové republiky? Maoisté v teorii „tří světů“ opouštějí třídní hledisko v přístupu k soudobé epoše

a sklouzávají na pozice nacionalismu. Měřítlem pokrokovosti států a kritériem pro zařazení států do té či oné soustavy není dosažený stupeň vývoje dané společenské ekonomické formace, ale subjektivistické dělení států podle toho, zda tyto státy sympatizují či stojí na pročínských, protisovětských a protisocialistických pozicích či nikoli. V praxi fakticky přecházejí na teorii dvou světů. Spojují se se všemi, kteří zaujmají protisovětské, proletářskému internacionalismu nepřátelské postoje. Vydáváním států reálného socialismu za nepřítelů mezinárodního proletariátu rozbíjejí jednotu dělnické třídy a snaží se mezinárodní proletariát podřítit svým velmocenským, hegemonistickým cílům.

Maoisté odvracejí národy Asie, Afriky, a Latinské Ameriky od boje za hospodářský a sociální rozvoj, státní a národní samostatnost a motivují je k boji proti Sovětskému svazu a zemím socialistického společenství. Tím odpoutávají pokrokové síly těchto zemí od národně osvobozenec-kých a protimperialistických revolucí, oslabují jednotu sil míru, demokracie a socialismu a podporují podněcovatele války a reakce.

Zvláště nebezpečná je jejich politika expanzionismu a války proti Vietnamské socialistické republice. Čínští předáci chtějí pomocí ozbrojeného násilí a války podlomit vnitřní stabilitu Vietnamu, morálně zlomit komunisty a lid této země o podřítit je spolu s Kambodžou a Laosem svému vlivu a diktátu. Touto politikou chtějí demonstrovat před zeměmi jihovýchodní Asie, že Čína považuje tuto oblast za doménu svého vlivu a že bude usilovat o svou hegemonii v této oblasti.

Svrážné je i maoistické pojetí světového revolučního procesu, které bylo ovlivněno trockismem. Koncepce světové revoluce spojované s válkou, spoléhání na mezinárodní napětí i popírání možnosti vybudování socialismu bez světové revoluce, stejně jako teorie permanentní revoluce, jsou dokladem této spřízněnosti.

Světová revoluce v maoistickém pojetí je spojována s „exportem“ revolučního násilí, s umělým podněcováním ozbrojených akcí rozvojových zemí proti průmyslově rozvinutým zemím bez ohledu na jejich společenské zřízení.

Pro jejich teoretické koncepce je charakteristické hlásání avanturismu. Popírají existenci objektivních i subjektivních podmínek revoluce, kterou prý je možné zahájit v kterémkoli okamžiku. Odmítají konkrétně historický přístup k analýze společenských jevů. Svými vlivy a posto-

ji komplikují vývoj mezinárodní situace. Motivují extrémní levicové síly k hazardérské politice, která má dalekosáhlé důsledky pro komunistické a národně osvobozené hnutí.

Čínští představitelé popírají, že revoluce je nejvyšší formou třídního boje, vyrůstá z revoluční situace a není možné ji proti vůli mas vnutit společnosti zevnitř ani zvenčí. Revoluce není výsledkem „vývozu“, ale zákonitým produktem vývoje třídního antagonismu buržoazní společnosti. Kurs na vyvolávání rozporů mezi státy a na ozbrojené násilí v mezinárodním měřítku je výrazem subjektivismu a voluntarismu, ignorování objektivně existujícího rozložení i poměru třídních sil v mezinárodním měřítku, který v politické praxi vede k zotřívání mezinárodního napětí.

Tento přístup je cizí marxisticko-leninskému pojetí světové proletářské revoluce, která, jak vyplývá z uvedených charakteristik současných epoch, představuje světový revoluční proces. Ten se vyznačuje rozvojem a upevňováním světové socialistické soustavy, národně osvobozenec-kými a socialistickými revolucemi, růstem revolučního hnutí dělnické třídy v kapitalistických zemích i pokrokového hnutí proti imperialismu, za mír a bezpečnost národů.

Protimarxistická je i maoistická teorie permanentní revoluce, která je spojována s aktem „svévolného ozbrojeného násilí vůči jednotlivým společenským skupinám, celé společnosti a dokonce i vůči národům a státům na světovém fóru, nezávisle na charakteru a společenských důsledcích tohoto násilí.“ (Maoismus, ideový a politický protivník marxismu-leninismu. Praha 1974, s. 88.)

Klasikové marxismu-leninismu zdůrazňovali a praxe přechodu zemí socialistické soustavy k socialismu potvrzuje, že socialistická revoluce se uskutečňuje pouze za existence revoluční situace, dané zralostí objektivních a subjektivních podmínek. Socialistická revoluce může probíhat jak ozbrojenou, tak i pokojnou cestou. Uchopení politické moci dělnickou třídou ve svazku se širokými masami pracujících je základním úkolem socialistické revoluce a předpokladem uskutečňování sociálně ekonomických, politických a kulturních proměn společnosti.

Čínští představitelé v rozporu s marxisticko-leninskou teorií socialistické revoluce popírají pokojnou cestu přechodu k socialismu. Vydávají ji za zradu marxismu a snaží se dokázat, že vždy, za všech podmínek a ve všech zemích může

vést k vítězství diktatury proletariátu jen občanská válka. Oživují názory Mao Ce-tunga z předválečných let. „Hlavním úkolem revoluce a nejvyšší její formou je uchopení moci ozbrojenou cestou, to jest vyřešení otázky válkou. Tato revoluční zásada marxismu-leninismu platí všude; platí bezpodmínečně jak pro Čínu, tak i pro druhé státy.“ (Mao Ce-tung: Válka a otázky strategie. Vybrané spisy, sv. 2, Praha 1954, s. 295.)

Apoteóza boje a násilí maoismem se neprojevuje jen v boji o politickou moc, ale jejich teorie permanentní revoluce spoléhá na všemocnou sílu násilí i při výstavbě socialismu, při přeměně ekonomiky i upevňování socialistických vztahů. Ne třídní boj a sociální revoluce, ale sociální násilí je univerzálním prostředkem řešení jakýchkoli problémů ekonomických, politických i ideologických. Maův výrok „puška rodí moc“ se stal nejen heslem čínských teoretiků, ale v nejednom případě i praxí čínských politiků. „...pod ochranou pušky je možno skutečně vytvářet stranické organizace... Je možno také vytvářet kádry, vytvářet kultury, vytvářet masové hnutí. Všechno, co máme v Jen-anu, bylo vytvořeno s pomocí pušky; s pomocí pušky dosáhnete všeho... svět je možno přebudovat jen s pomocí pušky.“ (Tamtéž, s. 301–302.)

Absolutizace jedné (pokojné) či druhé formy přechodu k socialismu (ozbrojenou cestou), stejně jako použitých prostředků, je jednostranné, metafyzické, nemarxistické. V dokumentech mezinárodního komunistického hnutí se zdůrazňuje, že za nového poměru sil ve světě, kdy se reakční síly dostávají v kapitalistických zemích do izolace pro svůj protilidový postoj, existují v daleko větší míře než v minulosti předpoklady i pro vítězství socialistické revoluce pokojnou cestou, bez občanské války.

Poznání těchto zákonitostí se odráží i v dokumentech mezinárodního komunistického hnutí. L. I. Brežněv vzhledem k aktuálnosti problematiky přechodu k socialismu připomenul na XXVI. sjezdu KSSS stanovisko V. I. Lenina, který napsal: „Všechny národy dospějí k socialismu, to je nevyhnutné, ale všechny k němu nedospějí úplně stejně, každý vnese do té či oné formy diktatury proletariátu, do takového či onakého tempa socialistického přetváření různých stránek života společnosti něco specifického.“ (Lenin V. I.: O karikatuře marxismu a o imperialistickém ekonomismu, spisy, sv. 23, Praha 1957, s. 71.) L. I. Brežněv dále zdůraznil: „... v ani jedné z nyní existu-

jících socialistických zemí nebyly formy, metody a cesty socialistické revoluce mechanickým opakováním cizích zkušeností. NDR nebo Polsko, Maďarsko nebo Kuba, Mongolsko nebo Jugoslávie, zkrátka všechny socialistické země uskutečnily revoluci podle svého v takových formách, které si vynutil poměr třídních sil v každé z těchto zemí, národní podmínky a situace ve světě.

Vyskytoval se jak ozbrojený boj tak i pokojné formy přechodu k novému společenskému systému; rychlý příchod pracujících tříd k moci i dlouhotrvající procesy. V některých zemích se revoluce musela bránit před intervencí zvenčí, v jiných se to obešlo bez cizích vpádů.“ (XXVI. sjezd KSSS. Zpráva ÚV KSSS a další úkoly strany ve vnitřní a zahraniční politice. Praha 1981, s. 18–19.)

Marxisticko-leninská teorie a praxe respektuje širokou škálu nejrůznějších prostředků politiky. Dokazuje, že také jakýkoli prostředek násilí musí být podřízen potřebám proletářské politiky, zájmům třídního boje. Proto odmítá odpovídat na otázku, zda použít určitého prostředku boje bez konkrétního rozboru konkrétní situace, odmítá uznání „univerzálních prostředků boje“.

Politika proletariátu, která se opírá o poznání zákonitostí společenského vývoje, je kvalitativně jinou politikou než politika buržoazní svým třídním obsahem, cíli i prostředky. Tato politika při volbě prostředků k dosažení cílů respektuje souvislost prostředků politiky: se stupněm a charakterem ekonomického, politického a ideologického vývoje společnosti, se sociální a třídní strukturou, s poměrem a pohybem třídních sil a podmínkami a prostředky vedení třídního boje, se silou dělnické třídy, revolučního hnutí mas, s rozvojem demokracie a se stupněm morálně politického a intelektuálního rozvoje dělnické třídy.

Zanedbatelným faktorem, který ovlivňuje politiku proletariátu, je i síla a způsob organizace buržoazie. Má-li velkou či malou sílu, opírá-li se o mohutný nebo slabý mocenský aparát, vládne-li dostatečnými prostředky pro koketování s dělnickou třídou nebo je slabá a dělá ústupky za ústupkem.

Různou úlohu hraje v historických zápasech rolnictvo, městská buržoazie, inteligence, národní tradice. Velký význam pro výběr konkrétních cest k socialismu má ekonomické postavení té které země, tvůrčí úloha lidových mas, mezinárodní situace. To jsou momenty, které ovlivňují formy přechodu k socialismu, formy

likvidace kapitalistických vztahů i fáze změn různých oblastí života, které respektuje marxisticko-leninská teorie i praxe při naplňování obecných zákonitostí přechodu od kapitalismu k socialismu.

Apoteóza politického násilí ČLR se projevuje i v otázkách války a míru. Dokladem toho je vojenská i zahraniční politika Čínské lidové republiky. Pekinští vůdci se otevřeně podílejí na realizaci imperialistických plánů boje proti socialismu a osvobozeneckému hnutí. Svou podporou politiky nejreakčnějších imperialistických kruhů USA, Japonska a západní Evropy, ve snaze vytvořit s imperialismem „jednotnou mezinárodní frontu“ na antisocialistické základně, vystupují proti snížení a omezení závodu ve zbrojení.

Pokračují v rozbižení jednoty mezinárodního komunistického a dělnického hnutí, chtějí rozštěpit hnutí nezúčastněných, zbavit je protimperialistického zaměření a obrátit je proti zemím socialistického společenství.

V podstatě setrvávají na stanovisku nevyhnutelnosti války, a to nejen v propagandě, ale i ve vojenské politice. Modernizace a růst vojenského potenciálu ČLR za pomoci Západu je dokladem nebezpečí zahraniční orientace ČLR, o které L. I. Brežněv na XXVI. sjezdu KSSS řekl: „Za odhodláním USA, Japonska a mnoha zemí NATO rozšiřovat vojenskopolitické styky s Čínou, se skrývá jednoduchý záměr — využívat jejího nepřátelství k Sovětskému svazu a k celému socialistickému společenství pro své vlastní, imperialistické zájmy. To je riskantní hra.“ (XXVI. sjezd KSSS. Zpráva ÚV KSSS a další úkoly strany ve vnitřní a zahraniční politice. Praha 1981, s. 13.)

Současná mezinárodní situace vyžaduje vyvíjet mimořádné úsilí o odvrácení nebezpečí světové války. „Zahraničně po-

litický program XXVI. sjezdu KSSS“, zdůraznil Gustáv Husák v pozdravném projevu, „zcela jednoznačně potvrzuje kontinuitu důsledné leninské mírové politiky vaší velké země. Je novým pádným důkazem nezastupitelné úlohy Sovětského svazu v boji národů za zabezpečení světového míru a odvrácení hrozby války.“ [Tamtéž, s. 82.]

Socialistické země usilují velmi energicky o to, aby upuštění od použití sociálního a ozbrojeného násilí a hrozby jeho použití při řešení sporných otázek se stalo zákonem mezinárodního života. Proto vítají a podporují novou mírovou iniciativu XXVI. sjezdu KSSS.

Marxisticko-leninská teorie, která vychází z objektivních zákonitostí společenského vývoje, je pro proletariát a jeho předvoj — komunistickou stranu — spolehlivým nástrojem při vědecké analýze dosažené etapy společenského vývoje, při stanovení adekvátních cílů politiky a prostředků pro jejich dosažení. Stanovisko marxistů ke společnosti, k politice, ke vztahu politiky a násilí není subjektivistické, neglorifikuje žádnou formu sociální činnosti, vyjadřuje revoluční optimismus a důvěru ve společenský pokrok. „Socialismus je proti násilí vůči národům. To je nesporné,“ napsal V. I. Lenin. „Ale socialismus je vůbec proti násilí vůči lidem.“ (Lenin V. I.: Proletářská revoluce a renegát Kautský. Spisy, sv. 28, Praha 1955, s. 290.)

Jestliže XXVI. sjezd KSSS i XVI. sjezd KSČ obrací naši pozornost k rozhodnému boji proti teorii a praxi maoismu, je tomu tak proto, že se tento boj stává součástí boje proti agresivní politice imperialismu, za mír, odvrácení války, za rozvoj přátelské spolupráce mezi zeměmi a národy i za skutečné socialistické zájmy lidu Číny.